

Nr 1

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om upphävande av bestämmelsen om pensionsavdrag från riksdagsarvode.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 509 och II: 643. Texten är tryckt i första kammaren.

Motionärer är i *första* kammaren herr Bengtson (cp) samt herrar Fäll-din (cp), Skärman (fp), Ernulf (fp), Hübinette (h) och Blomquist (h) samt i *andra* kammaren herrar Mundebo (fp) och Larsson i Borrby (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte besluta att 1 § 3 mom. stadgan om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande skall upphöra att gälla».

Gällande regel och dess motivering

I 1 § 3 mom. stadgan om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande stadgas följande. Uppbär riksdagsman som fyllt 65 år tilläggs-pension enligt lagen om allmän försäkring eller egenpension på grund av anställning i allmän tjänst, skall han vidkännas avdrag på utgående arvode med det bruttobelopp, basbelopp eller motsvarande belopp som är tillämpligt för pensionen, dock högst med hälften av nämnda arvode.

Bestämmelsen infördes genom beslut 1962 på förslag av utskottet (KU 20). Den trädde emellertid inte i tillämpning förrän den 1 januari 1965 och beträffande första kammaren därtill inte under mandatperiod som började löpa före den 1 januari 1963. Detta betyder, om man ser till ledamöter som utsetts genom ordinarie val för hela mandatperioder, att avdragsregeln blev tillämplig 1965 för ledamöter av andra kammaren och dem i första som valts 1962, 1963 eller 1964 men först senare på dem som var ledamöter av första kammaren 1965 men valts något av åren 1957—1961. Först 1970 kommer regeln att kunna tillämpas på alla riksdagsledamöter.

Till motivering av regeln anförde utskottet följande, efter att bl. a. ha erinrat om de inom och utom riksdagen gällande reglerna om avdrag på lön eller pension vid sammanträffande med andra förmåner:

Som ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande utgår numera såväl ett årsarvode med ett belopp, avpassat med hänsyn till att arvodet

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 5 saml. 2 avd. Nr 1

skall ge en med hänsyn till uppdragets natur rimlig bärgning för den som saknar andra inkomster, som ock egenpension och efterlevandepension. Om den ovan föreslagna arvodeshöjningen genomföres, kommer årsarvodet att utgöra omkring två tredjedelar av årslönen för en statlig befattningshavare med lön enligt B 1 (löneklass 1 å löneplan B). Därtill kommer, att den allmänna tilläggs pensionen, till vilken arvodet grundar rätt, ej påverkas av att riksdagsmannen förutom pensionen uppstår fullt riksdagsarvode. Med hänsyn till det sålunda anförda bör enligt utskottets mening en reduktion ske av riksdagsarvodet, i fall riksdagsmannen samtidigt uppstår tilläggs pension jämlikt lagen om allmän försäkring eller pension på grund av allmän, dvs. statlig eller kommunal, tjänst. Utskottet vill emellertid förorda, att reducering icke sker innan riksdagsmannen fyllt 65 år. Vid bestämmande av avdragets storlek talar visserligen starka skäl för att bestämma, att reducering kan ske med mer än hälften av arvodet. Ett sådant skäl är att avdragsprocenten ej borde vara mindre än i fråga om pensionsavdraget, då inkomstklyftan vid avgång från riksdagen annars kan te sig mycket hög för den som samtidigt avgår från allmän tjänst. Emellertid talar även rättviseskäl för att avdraget bör göras så högt, att det blir kännbart ej bara för dem som har en jämförelsevis liten pension, vars belopp helt kan komma att avdragas å arvodet, utan även för dem som har höga pensioner. I detta sammanhang må framhållas, att högsta pensionsbelopp enligt SPR f. n. är cirka 40 000 kr. Utskottet har emellertid av de skäl som inom utskottet anförts i motsatt riktning, såsom hänsyn till statstjänstemännens nuvarande förmåner, stannat för att föreslå ett pensionsavdrag om högst hälften av arvodet. Avdraget skall således icke i något fall bli större än pensionens belopp. Utskottet vill dessutom erinra om att detta förslag, såsom även nämnts ovan, utgör en preliminär lösning i avvaktan på resultatet av författningsutredningens arbete.

Motionerna och inhämtat yttrande över dessa

Till stöd för sitt yrkande, att avdragsregeln i 1 § 3 mom. ersättningsstadgan skall upphävas, åberopar motionärerna främst en expertutredning som verkställdes på uppdrag av riksdagens förvaltningskontor och som utmynnar i att regeln föreslås upphävd.

Kontoret verkställer f. n. en allmän teknisk översyn av ersättningsstadgan i anledning av de önskemål därom som uttrycktes i utskottets av riksdagen godkända betänkande 1966: 42. Utskottet angav där vissa frågor som borde särskilt uppmärksammas. Avslutningsvis anfördes att även regeln om pensionsavdrag kan förtjäna att överses, ett uttalande som givetvis skall läsas mot bakgrunden av de ovan återgivna övervägandena 1962.

Utskottet har underhand inhämtat yttrande över motionerna av styrelsen för riksdagens förvaltningskontor. Denna upplyser att den begärda översynen av stadgan påbörjades 1967 och anför vidare följande:

I fråga om avdrag från arvode till riksdagsledamot, som fyllt 65 år, på grund av tilläggs pension jämlikt lagen om allmän försäkring eller egenpension på grund av anställning i allmän tjänst har styrelsen som ett led

i översynen som fortsätter uppdragit åt byråchefen i statens personalpensionsverk Marianne Sjönell att som expert biträda vid utredningsarbetet. Byråchefen Sjönell har den 10 oktober 1967 avgivit en promemoria i ämnet. I denna förordas att 1 § 3 mom. i ersättningsstadgan upphäves.

Enligt styrelsens mening kan flera synpunkter anläggas på frågan om pensionsavdrag från ledamotsarvode.

För den i expertpromemorian framförda tanken på bl. a. en utjämning mellan ledamöter med pension på grund av anställning i allmän respektive enskild tjänst talar skäl, som kan beaktas vid den fortsatta tekniska översynen.

Mot ett upphävande av samordningsregeln i 1 § 3 mom. kan å andra sidan anföras vägande synpunkter av lagteknisk natur. Styrelsen avser härvid de icke önskvärda tröskelproblem som uppkommer, om samordningsregeln slopas.

Enligt styrelsens mening bör emellertid dess ställningstagande i de tekniska frågorna sättas in i ett större sammanhang. Olika alternativ till tekniska lösningar får härvid prövas med beaktande av lagrummets av riksdagen åsyftade funktion. Om denna, såsom i förevarande fall, kan antagas aktualisera ett politiskt ställningstagande, torde detta böra ske först. Beredningen av ärendet i sistnämnda fall torde inte ankomma på styrelsen. Styrelsen är därför inte beredd att nu framlägga förslag i frågan om samordning mellan arvode och pension.

I detta sammanhang vill styrelsen meddela följande. Mellan parterna på den statliga sektorn av arbetsmarknaden pågår för närvarande diskussioner, som eventuellt kan leda till en revision av den statliga personalpensioneringen inom en inte alltför avlägsen framtid. Diskussionerna avser även frågan om förhållandet mellan utgående pension och lön. Enligt styrelsens mening är det ej uteslutet att resultatet av dessa diskussioner, som ytterst torde syfta till kollektivavtal, kan tänkas bli av intresse för bedömningen av den funktionella och tekniska samordning, varom nu är fråga.

Utskottet har tagit del av den expertutredning, som nämns i yttrandet och som återopas av motionärerna.

Utskottet

Ovan har redovisats de överväganden utskottet gjorde i samband med införandet 1962 av regeln om avdrag från riksdagsarvode för pension i allmän tjänst. Det har därav bl. a. framgått att utskottet ansåg goda skäl tala för att större avdrag borde kunna göras än som slutligen föreslogs. Betänkandet var enhälligt och godkändes av riksdagen. Utskottet har inte funnit anledning att nu ändra sitt ställningstagande och föreslå att avdragsregeln upphävs. Det är emellertid inte uteslutet att pågående överväganden om liknande spörsmål för arbetstagare i allmän tjänst kan komma att påkalla en ny prövning från riksdagens sida. Avdragsregeln torde också komma att aktualiseras i samband med en allmän översyn av ersättningsreglerna i anledning av övergång till enkammersystem. För närvarande framstår

emellertid ingen åtgärd från riksdagens sida som påkallad, varför utskottet hemställer,

att riksdagen avslår motionerna I: 509 och II: 643.

Stockholm den 6 februari 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Carl Albert Anderson (s), Sveningsson (h), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Dahl (s), Sörlin (s), Hernelius* (h) och Sörenson* (fp); samt

från a n d r a kammaren: herrar Nilsson i Östersund (s), Henningsson (s), Wahlund (cp), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Andersson i Billingsfors (s), Werbro (fp), Norrby (fp), Werner* (h) och Lindberg (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.